der natuurwetenschappen, maar ook voor het savoureren van de resultaten daarvan is natuurwetenschappelijke kennis noodzakelijk. Dat wordt nog eens pijnlijk duidelijk in de opstellen die zijn gebundeld in *Clio's stiefkind*. Van Berkel heeft, mede door zijn uitgebreide redactionele bijdragen, een bundel willen samenstellen die niet alleen voor wetenschapshistorici is bedoeld. Zij weten de opstellen van de auteur van het fameuze *De mechanisering van het wereldbeeld* (1950) wel te vinden. De bundel lijkt voornamelijk bedoeld om ze ook in bredere kring bekend te maken. Hoe belangrijk echter het werk van Dijksterhuis voor de ontwikkeling van de geschiedenis van de exacte wetenschappen ook is geweest, deze functie kan *Clio's stiefkind* niet vervullen. Het inzicht van de gemiddelde alfa schiet daarvoor toch te kort. Van Berkel zelf is als veerman veel beter geslaagd in zijn in 1985 verschenen inleiding *In het voetspoor van Stevin. Geschiedenis van de natuurwetenschap in Nederland (1580-1940)*. Voor wie echter niet opziet tegen met name beschrijving van de rol van de mathematica in de ontwikkeling van de natuurwetenschappen is *Clio's stiefkind* een goed introductie op het vakgebied in het algemeen en op het werk van Dijksterhuis in het bijzonder.
Leen Dorsman

MILITAIRE GESCHIEDENIS

N. Vels Heijn, *Waterloo. Glorie zonder helden* (De Bataafsche Leeuw, Amsterdam 1990) 160 blz.

Op het terrein van de militaire geschiedenis is de afgelopen decennia de belangstelling verschoven van campagnes en veldslagen naar de historische context, waarbinnen militairen opereerden. Bestudering van de politiek, sociale, economische en culturele situatie bleek immers ene beter inzicht in veranderingen binnen het militaire bedrijf in oorlogs- en vredestijd te geven. Desalniettemin is er nu in de boekhandel een publicatie te koop over de slag bij Waterloo, die als een echte histoire-bataille kan worden gekenschetst. Het betreft een herziene hergave uit 1974, die leesbaar is geschreven en van duidelijke kaartjes en tekeningen is voorzien.
Het boek laat niet alleen in het licht van de veranderde vraagstelling bij de lezer een wat merkwaardige indruk achter. Gewapend met het toepasselijke motto van Nelson keert de auteur zich namelijk andermaal tegen de Engelsen, die de eer van de overwinning naar zich hebben toegetrokken en de rol van de Nederlanders hebben gebagatelliseerd. Door uitvoerig op de gebruikte wapens en de gevolgde tactiek in te gaan laat hij zien, dat de Nederlandse troepen de omstandigheden in aanmerking genomen wel degelijk helden waren, die een deel van de glorie toekwam. Aangezien het dus om woordenstrijd tussen voormalige bondgenoten gaat, had het boek wellicht beter in de Engelse taal kunnen worden gepubliceerd. Het is immers de vraag of deze kwestie 175 jaar na dato Nederlanders nog uit hun slaap houdt.
Zou dit boek op de middelbare school wellicht nog goede diensten kunnen bewijzen? Waarschijnlijk zal slechts een enkeling dit boek met graagte ter hand nemen, wanneer er een scriptie over Waterloo of militaire tactiek en strategie moet worden geschreven. In klasseverband is dit boek alleen boeiend, indien de eeuwenoude rivaliteit tussen Nederlanders en Engelsen moet worden toegelicht.
W.P.R.A. Cappers

DUITSLAND 1989/1990

Robert Darnton, *Berlijns Dagboek 1989-1990* (Uitg. Bert Bakker, Amsterdam 1990) 280 blz., prijs *f*34,90.

Darnton, hoogleraar Europese geschiedenis aan de universiteit van Princeton, was toevallig 'zur Stelle' bij de gebeurtenissen in Berlijn tussen september 1989 en juli 1990.
Hij besloot de monografie die hij wilde schrijven terzijde te leggen en de gebeurtenissen, die toch wel verdacht veel leken op een revolutie, van nabij te volgen. Het resultaat van dat besluit - dit boek - bevat enerzijds een aantal dagboekfragmenten waarvan gedeeltes in het Amerikaanse blad *New Republic* werden gepubliceerd, anderzijds een aantal algemenere hoofdstukken.
De dagboekfragmenten maken duidelijk hoe snel het allemaal gegaan is. Op 1 oktober 1989 mogen 6000 Oostduitse vluchtelingen vanuit de Westduitse ambassade in Praag met speciale treinen naar West-Duitsland vertrekken. Op 9 oktober vindt er in Leipzig een vreedzame demonstratie plaats, waar - tot verbazing van iedereen - de veiligheidstroepen zich terugtrekken zodat een burgeroorlog voorkomen wordt. Vanaf dit moment, volgens Darnton het meest cruciale, is er geen houden meer aan: op 22 december 1989 gaat de Brandenburgse Poort open en een jaar later is de 'Wende' voltooid. West- en Oost-Duitsland zijn dan weer verenigd.

De algemene stukken, waar Darnton uitgebreider op een klein aspect van de gebeurtenissen ingaat, zijn zonder uitzondering zeer boeiend. Of ze nu handelen over een oude joodse man die in West-Berlijn over zijn belevenissen vertelt, of over Trabimonteurs in Oost-Berlijn, of over de archivaris die de Stasi-archieven moet ordenen: je leest ze in een keer uit. Het waarschijnlijk allerbeste stuk gaat over censuur in de DDR, waarin de schrijver erin slaagt zijn groeiende sympathie voor de censoren, die hun uiterste best deden de censuur te ontduiken, op de lezer over te brengen.
Dit boek is een van de vele die naar aanleiding van de 'Wende' geschreven is, maar het ook een van de beste. Darntons invalshoeken zijn niet altijd voor de hand liggend en hij kan ook nog prachtig schrijven. Een aanrader.
Wim Rongen

RECTIFICATIE

In Kleio 5, juni 1991, werd door A.J.L. van Hooff besproken *Kaleidoskoop van de Oudheid. Opstellen van Nederlandse oudhistorici* (Wolters-Noordhoff, Groningen 1989). Dit boek kost f 50,- en niet f 150,- zoals daar vermeld werd.